

Lauri Niinistö

* 1.10.1941 + 28.2.2024

Aalto yliopiston epäorgaanisen kemian emeritusprofessori Lauri Niinistö kuoli pitkään sairastettuaan Vantaalla 28. helmikuuta 2024. Hän oli 82-vuotias, syntynyt Helsingissä 1. lokakuuta 1941.

Niinistö kirjoitti ylioppilaaksi Apollon yhteiskoulusta 1961, valmistui diplomi-insinööriksi Teknillisen korkeakoulun (TKK) kemian osastolta 1968 sekä tekniikan tohtoriksi 1973. Väiteltään hän hoiti apulaisprofessorin/professorin viransijaisuuksia kunnes hänet 1977 nimitettiin TKK:n epäorgaanisen kemian professorin virkaan, josta hän jäi täysinpalvelleena eläkkeelle 2007.

Niinistö jatkoi edeltäjänsä professori Olavi Erämetsän tutkimusaiheita sekä diplomityössään että väitöskirjassaan. Edellinen käsitteli alkuaainerikin kemiaa ja rakenteita ja väitöskirjassaan hän tutki harvinaisten maametallien sulfaattien rakenteita. Röntgenkristallografia oli tärkein tutkimusmenetelmä ja hänen laboratorioonsa hankittiin Suomen ensimmäinen automaattinen yksikidediffraktometri 1970-luvun puolivälissä. Toinen tärkeä tutkimusmenetelmä oli termooanalytiikka, ala, jolla Niinistö maailmalla tunnetaan edelleen hyvin.

Vuonna 1981 epäorgaanisen kemian laboratoriossa aloitettiin atomikerroskas-

vatuksen (ALD) tutkiminen. Tämä oli maailmassa ensimmäinen ALD-kemiaan keskittyvä tutkimusryhmä. ALD-tutkimus jatkuu vahvana hänen vanhassa laboratoriossaan ja Suomi on edelleen maailmassa alan kolmen johtavan maan joukossa. 1980-luvun lopulla sai alkunsa toinen merkittävä tutkimussuunta, korkean lämpötilan oksidiset suprajohteet. Myös tällä alalla Niinistön laboratorio kohosi kansainvälisen mittapuun mukaan tärkeäksi tekijäksi. Niinistön julkaisutoiminta oli aktiivista ja laadukasta sisältäen yli 400 kansainvälistä julkaisua.

Niinistö tunnettiin hyvänä opettajana ja tutkijakoulutuksen organisoijana. Vuosikymmenien ajan useimmat Suomen yliopistojen epäorgaanisen kemian professorit olivat lähtöisin hänen laboratoriostaan. Niinistön suhteet opiskelijoihin olivat läheiset ja hän toimi vuosien ajan Kemisti Killan oltermannina.

Hyvin kielitaitoisen Niinistön ura oli voimakkaasti kansainvälinen alusta asti. Hän oli vaihto-oppilaana USA:ssa, teki osan väitöskirjatyöstään Tukholman yliopistossa, vietti tutkimusvapaita Pariisissa (CNRS 1976), Wienin teknillisessä korkeakoulussa (1981–1982) ja Floridan yliopistossa (1985–1986) sekä myöhemmin vielä

Wienissä, Budapestissa ja Max Planck Institut Hallsessa.

Pohjoismainen yhteistyö oli Niinistölle tärkeää ja hän toimi muun muassa yhteisen kemian lehden, *Acta Chemica Scandinavica*, hallituksessa ja päätoimittajana koko 1990-luvun. Hän osallistui aktiivisesti pohjoismaisiin rakennetutkimuksen kemian ja termooanalytiikan konferenssien järjestämiseen. Niinistö piti tärkeänä kansainvälisten konferenssien järjestämistä Suomessa ja hän oli puheenjohtajana myös suuremmissa konferenssissa, kuten EURO-ANALYSIS IV vuonna 1981 ja ICFE-4 (International Conference on f-Elements) 1994. Vuonna 1990 Niinistö oli aloitteellinen kansainvälisen ALD-konferenssisarjan aloittamisessa Espoossa. Myöhemmin American Vacuum Society otti vastuun tämän vuosittaisen konferenssin järjestämisestä. Niinistö aloitti vuonna 1991 TKK:n ja Tarton yliopiston välisen ALD-kokousten sarjan, josta kasvoi pian Itämeren maat kattava Baltic ALD konferenssisarja. Viimeiset 10 vuotta Baltic ALD on ollut osa EuroCVD-konferenssia.

Yhteistyötä sukulaiskansojen tutkijoiden kanssa Niinistö piti tärkeänä. Hän mahdollisti vilkkaan tutkijavaihdon sekä toimitti kemian kirjallisuutta näihin maihin mahdollisuuksien mukaan. Hänet vihittiinkin Tallinnan ja Budapestin teknillisten yliopistojen kunniatohtoriksi.

Laaja-alaisena ja harkitsevana osaajana Niinistö toimi aktiivisesti TKK:n hallinnossa sekä laajasti tiedeorganisaatioissa ja säätiöissä. Alfred Kordelinin Säätiön hallituksen puheenjohtajana hän toimi 1999–2004. Hän vaikutti merkittävästi Gustaf Kompan rahaston synnyttämiseen ja liittämiseseen Alfred Kordelinin säätiön yhteyteen. Tiedekeskus Heurekan käynnistämisessä Niinistö oli aktiivinen ja hän

toimi Tiedekeskussäätiön hallituksen varapuheenjohtaja vuosina 1994–1995. Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnan puheenjohtajana hän toimi vuosina 2000–2003.

Niinistön toiminta kemian seurojen yhteydessä oli laajaa. Hän toimi Suomalaisen Kemistien Seuran hallituksessa (1970–1977, puheenjohtaja 1974) ja Suomen Kemian Seuran hallituksessa (1976–1986) sekä edustajistossa. Hän vaikutti erityisesti läheisten suhteiden vahvistamiseen Viron kemian seuran. SKS teki useita vierailuja Tallinnaan 1960-luvulta lähtien. Hänen erinomainen kielitaitonsa ja tarmokas toimintansa veivät hänet myös kansainvälisiin tehtäviin, joista merkittävin oli FECS:n (Federation of European Chemical Sciences, joka on EuChemSin edeltäjä) hallitus (1973–1983), eri työryhmät (1987–1993) ja puheenjohtajisto 1994–1999. Hän oli myös Viron ja Romanian kemian seuran sekä Itävallan analyttisen kemian seuran kunniajäsen.

Niinistö vastaanotti monia palkintoja ja huomionosoituksia, joista mainittakoon Suomen Kemian Seuran palkinto vuonna 1991, Italian Kemian Seuran myöntämä kultainen Cannizzaro mitali, FECSin palkinto 2000, Unkarin tiedeakatemian materiaalitieteen palkinto 2007. Hän oli Suomalaisen Tiedeakatemian ja Teknillisten Tieteiden Akatemian jäsen vuodesta 1982. Suomalaisessa Tiedeakatemiassa hän toimi kemian ryhmän sihteerinä ja puheenjohtajana 1990-luvun.

Niinistö oli kiinnostunut hyvin monista asioista ja hänellä oli erittäin laajan yleisivistys. Harrastuksena Niinistöllä oli historia, erityisesti kemian historia. Hän keräsi Suomen mitassa ainutlaatuisen kokoelman historiallisia kemian kirjoja. Hän kirjoitti Suomalaisten Kemistien Seuran 75-vuotis

historiikin otsikolla *75 vuotta toimintaa kemian hyväksi*.

Lauri Niinistön perheeseen kuuluivat puoliso Leena, lapset Sini, Jussi ja Jaakko. Sivistys ja koulutus olivat Niinistön perheelle tärkeitä arvoja, esimerkkinä akateemisten arvojen arvostuksesta, kaikki perheenjäsenet jatkoivat opintojaan tohtorin tutkintoon asti. Joutsan kesäpaikka oli tär-

keä lepopaikka koko perheelle, johon myös kuuluu seitsemän lastenlasta. Se oli myös paikka tavata ystäviä ja ulkomaisia vieraita.

Muistamme Lauri Niinistöä asiantuntevana opettajana ja miellyttävänä kollegana. Olemme kiitollisia siitä näkemyksestä ja tarmokkuudesta, joilla hän tuki ja edisti koko kemian alan tutkimusyhteisöämme usean vuosikymmenen ajan.

Markku Leskelä ja Maarit Karppinen